

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. IV. Exponuntur quædam testimonia D. Augustini & Sancti Thomæ, quæ
videntur favere Adversariorum sententiæ

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

cat, ipse est. Nunquid qui humilibus dat gratiam, A
humili aufert datam? Ergo argumentum superbie,
privatio est gratia.

147 Ex dictis etiam intelliges difficile testimo-
nium Divi Thomae, qui exponens hæc verba
Christi Joan. 17. Ego pro eis rogo, non pro mundo,
sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt, sic ait: Di-
cendum quod Christus quantum est de se pro omnibus o-
ravit, quia oratio sua, quantum est de se, efficax est
ut valeat toti mundo, sed tamen non in omnibus sorti-
tur effectum, nisi in Sanctis & Electis Dei, & hoc prop-
ter impedimentum mundanorum.

His enim verbis non intendit docere (ut aliqui
existimant) quod oratio Christi, ejusque volun-
tas absoluta, & gratia efficax per illam obtenta, B
vel preparata, sit dependens quantum ad usum
& efficaciam à libero hominum arbitrio, ita ut
possit frustrari, & reddi inefficax per ejus resi-
stentiam & dissentium, ut docent Molina & alii
Recentiores. Sed tantum vult, quod liberum
hominis arbitrium, per culpam mortalem, vel
venialem, potest ponere obicem & impedimen-
tum gratia efficaci, & se reddere indignum ejus
receptione, seu suam indignitate movere Deum ad
illam denegandam, non tamen illam jam recep-
tam, & in anima existentem, abjicere, & frustra-
re suo effectu: ut exemplo radii solaris, cujus re-
ceptioni homo potest ponere impedimentum,
claudendo oculos, vel fenestram, non tamen
illum jam receptum frustrare suo effectu, & ejus
illuminationem impedire, supra declaravimus.
Quod autem hic sit verus, & germanus sensus
D. Thomae, satis aperte indicant hæc verba: *Et
hoc propter impedimentum mundanorum*, quibus si-
gnificat mundanos (id est reprobos & peccato-
res) per peccata quæ committunt, divinæ gra-
tia ponere impedimentum. Et licet illud etiam
interdum ponatur à sanctis & electis, Deus tamen
in eis illud vincit, seu ab eis remouet per
suam misericordiam, & propter merita Christi,
qui pro eorum salute rogavit, non tamen in
mundanis & reprobis, quia pro eis Christus non
oravit, ut vitam consequerentur æternam, sicut
pro prædestinatis, ut disp. præcedenti art. 2. ex-
posuimus.

§. IV.

*Exponuntur quadam testimonia D. Augustini &
sancti Thomae qua videntur favere Ad-
versariorum sententia.*

148 **O**bjiciunt in primis Adversarii, quod Divus
Augustinus interdum docet, ex duobus
hominibus æquali auxilio gratia præventis, unum
propria voluntate converti, & tentationi
resistere, non verò alterum: Ergo ex Augustino
voluntas Dei non est efficax de se, sed ex consen-
su & determinatione liberi arbitrii. Consequen-
tia patet, Antecedens probatur ex Augustino li-
bro de prædest. & gratia cap. 15. ubi parificat
quantum ad omnia Pharaonem & Nabuchodonosor:
in natura, in dignitate, in pœna quæ flagellati
sunt à Deo causa, quia uterque populum
fuerunt diversi, quia unus, inquit, manum
Dei sentiens, in recordatione propria iniquitatis inge-
muit, alter libero contra Dei misericordissimam veri-
tatem pugnavit arbitrio. Idem docet 12. de Civit.
cap. 6. de duobus æquali tentatione visâ mulie-

ris pullatis: Si aliqui duo (inquit) equaliter affecti
animo & corpore, videant unius corporis pulchritu-
dinem, quæ visâ unus eorum ad illicitè perfructum
moveatur, alter in voluntate pudica stabili perseveret,
quid putamus esse cause ut in illo fiat, in illo non fiat
voluntas malæ, quæ illam rem fecit in quo facta est. Ne-
que enim pulchritudo illa corporis: nam eam non fecit
in ambobus, quandoquidem amborum non dispariter
occurrit aspectibus. An caro intuentis in causa est? Cur
non & illius? An vero unius? Cur non utriusque?
Ambos enim & animo & corpore equaliter affectus
fuisse prædicimus. An dicendum est, Alterum eorum
occultâ maligni spiritus suggestionem tentatum, quod
non eidem suggestioni & qualicumque suasioni, quali
propria voluntate consenserit? &c. Cui difficultati
postea sic respondet: *Ut hoc quoque impedimen-
tum ab ista questione tollatur si eadem tentatione am-
bo tententur, & unus ei cedat atque consentiat, alter
idem qui fuerat perseveret, quid aliud apparet, nisi
unum voluisse, alterum noluisse à castitate desistere?* 1.
tem libro 1. ad Simplicianum quaest. 2. loquens
de Electis dicit: *Si voluisset & incurrisset, Dei adju-
rio pervenisset.* Et de spiritu & littera cap. 3. docet
quod visorum suasionibus agit Deus, ut velimus &
credamus, sive extrinsecus, per Evangelicas exhortatio-
nes &c. sive intrinsecus, ubi nemo habet in potestate
quid ei veniat in mentem; sed consentire vel dissentire
propria voluntatis est.

Respondeo negando Antecedens. Ad cuius
primam probationem, in primis dico non esse
certum, sed dubium, an liber de prædestinatione
& gratia sit Augustini, & propterea à Lovaniensibus
in appendicem esse rejectum.

Respondeo secundo, Augustinum ibidem lo-
qui tantum de auxiliis externalis, vel de interna
moraliter tantum excitantibus (illa enim pos-
sunt esse æqualia in consentiente & non con-
sentiente) non autem de auxiliis efficacibus &
physicè præventivibus, quæ admittit locis su-
pra à nobis relatis: talia enim auxilia temper
sunt majora in eo qui convertitur, quam in alio
qui non convertitur. Et ita clarè se explicat S.
Doctor ibidem: dicit enim quod Nabuchodonosor
manum Dei sentiens & ingemiscens panituit,
quia illi ut mutaretur adsuit divinum præsidium, alteri
ut induraretur desuit.

Ad secundum testimonium, similiter respon-
det Vazquez, Augustinum eo loco equiparare
illos duos juvenes, solum quantum ad circum-
stantias, & exteriora signa, non autem quantum
ad auxilia intrinseca.

Secundo respondeo quod intentio Augustini
in eo loco solum est ostendere, quod consen-
sus in tentationem oriatur à voluntate propria
ut deficiente, & non solum ex eo quod natura
est: quia ibi loquitur expressè de origine mali
& peccati unde sit, cum ipsa natura sit bona, &
dicit oriari ex propria voluntate, ut ex nihilo fa-
cta est, seu ut defectibilis est. Resistencia autem
contra hanc tentationem, licet propria volun-
tate fiat, non tamen propria voluntate modo
sumptâ, vel auxilio tantum morali excitatâ, sed
voluntate preparatâ, determinatâ & applicatâ
per gratiam; ut clarè docet idem Augustinus
locis supra relatis, præsertim de dono perse-
verantia cap. 13. ubi ait: *Nos ergo volumus, sed
Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur,
sed Deus in nobis operatur & operari pro bona vo-
luntate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere: hoc
est primum, hoc verum, ut sit humilis & submissus
consensus.*

confessio, & datur totum Deo. Et de gratia & libero arbitrio cap. 16. Certum est nos mandata servare si volumus, sed quia preparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est, ut tantum velimus, Dominus, ab illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit ut volendo faciamus. Certum est quod velle cum volumus, sed ille facit ut velimus bonum, de quo scriptum est: preparatur voluntas à Domino. Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit: Faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & iudicia mea observetis, & faciam. Et libro Retract. cap. 10. sic habet: Quantum dicitur libro de Genesi, divinum lumen pasceat para cordium qui ab amore visibilibus se ad eius implenda præcepta convertant, quod omnes possunt si vellent: non existiment novi heretici Pelagiani sententiam esse dicunt: verum est enim omnino hoc posse si vellent, sed preparatur voluntas à Domino. Et libro dicit: Multi audiunt verbum veritatis, alii credunt, alii contradicunt: volunt ergo isti credere, volunt autem illi: sed cum alius preparatur, alius non preparatur voluntas à Domino, discernendum est utique, quid veniat de misericordia eius, quid de potestate. Ex quibus testimoniis patet, quod quando idem Augustinus ait, si Esau voluisset, & occurrisset, &c. Conscientia vel dissentire propria voluntatis est, non intendit excludere gratiam efficacem, quæ facit nos velle, & currere in via mandatorum Dei, juxta illud Propheta Psal. 118. Viam mandatorum tuorum curram, cum dilatasti cor meum: Sed tantum declarare consensum & determinationem liberi arbitrii, quod seipsum determinat tanquam secundum liberum & secundum determinans, dependenter à motione & applicatione Dei, ut primi liberi, primique determinantis, cui essentialiter subordinatur, ut clarè seipsum explicat eodem cap. 34. de Spiritu & littera, ubi ait: Profecto & ipsum velle credere Deus operatur in homine, & in omnibus misericordia eius prævenit nos: consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, sicut dicit, propria voluntatis est. Quibus verbis aperte declarat, quod quantumvis propria voluntatis sit consentire vocationi Dei, ipsum tamen velle Deus in homine operatur per gratiam. Unde quando dicit, Visorum suorum agit Deus &c. tradit quidem & explicat auxilium moraliter excitans, & id quod in vocatione interna ex parte excitationis se tenet; non tamen excludit auxilium physicè præveniens, & motionem effectivam bonæ voluntatis, & tangentem immediate ipsum cor, quam subministracionem spiritus appellat. Nam in libro de corrept. & gratia cap. 12. expressè docet requiri præter auxilium sufficiens, & moraliter excitans, sine quo homo non potest operari, quod non relinquatur voluntas sibi ipsi, quia sic deficeret, sed quod Deus operetur ut velit. Et sic quod subventum est infirmitati voluntatis, ut indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur. Quod certe non debuisse dicere Augustinus, si solum agnovisset excitationem quandam indifferentem, quam nos consensu nostro à Deo præviso faciamus determinatam & efficacem. Hæc enim excitatio, & quodcumque indifferentem auxilium, tale est quod cum illo relinquatur homini voluntas sua, ut maneat in tali adjutorio, si velit, nec Deus, posito hoc auxilio, ulterius operatur ut velit. Dicit autem Augustinus, quod si sic relinquatur illi voluntas sua, ut in adjutorio Dei

A sine quo perseverare non possent (quod est auxilium sufficiens) manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent: inter tot & tantas tentationes, voluntas ipsa infirmitate sua succumberet. Subventum est ergo infirmitati voluntatis humane, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur, & ideo quantumvis infirma non deficeret. Ergo sentit manifestè Augustinus, præter excitationem indifferentem, & auxilium sufficiens, quod de se indifferens est ad operari de facto, vel non, aliud dari quo indefectibiliter agitur.

Utrumque etiam auxilium clarissimè expressit Cyrillus Alexandrinus in libro de adoratione in spiritu, circa medium, ubi sic ait: Nam quoniam hominis natura non valde generosa est, neque satis idonea ut malum effugere queat, simul quodammodo nobiscum certat Deus, & duplex concedere beneficium videtur, persuadens admonitionibus, ut subsidium inveniamus; & fortius illud præstans, quam ut malum præsens & violentum prevalere possit. Quid clarius pro distinctione auxilii efficacis à sufficiente? Sicut ergo in homine duplex datur potentia, intellectus scilicet & voluntas: ita etiam secundum Augustinum, & alios SS. Patres, duplex requiritur donum, sive duplex gratia tangens utramque potentiam. Ex parte enim intellectus requiritur illustratio & pia cogitatio. Ex parte vero voluntatis, motio & applicatio. Et hæc duæ gratiæ sunt veluti duo brachia Dei animam complectentia, de quibus dicitur in Canticis: Lava ejus sub capite meo, id est intellectu, qui est caput animæ, illustrato per cognitionem. Et dextera illius amplexabitur me: per inspirationem suam, & motionem tangentem voluntatem, & per charitatem inflammantem cor & affectum. Et utramque hanc gratiam insinuat Tridentinum sess. 6. can. 5. his verbis: Si quis dixerit liberum arbitrium motum & excitatum à Deo, non posse dissentire si velit, Anathema sit. His enim verbis declarat, liberum arbitrium non solum esse physicè motum à Deo, ut asserit Calvinus; nec solum moraliter excitatum, ut docebat Pelagius: sed simul esse physicè motum & moraliter excitatum, & sub utraque motione physicâ & moralî, servare potentiam ad dissentendum, ac proinde libertatem, sicut docent Thomistæ.

Objicies secundò: Negatâ gratiâ efficaci ab intrinseco, voluntatis nostræ prædeterminativâ, non possunt admitti decreta ex se efficacia: Sed talem gratiam negat D. Thomas: Ergo & illa decreta. Major constat, nam gratia de se efficax effluit & emanat à decreto efficaci & prædeterminante, & est ejus causalitas & executio. Minor verò probatur ex S. Thoma in cap. 8. ad Roman. lect. 3. ubi expressè docet, vocationem interiorè efficacem esse, quia illi voluntas assentitur: Hac vocatio, inquit, est efficax in prædestinatis, quia hujusmodi vocationi assentiunt. Idem docet Dominicus Soto de natura & gratia cap. 15. ubi ait: In adultis reddenda est proxima causa, cur cum duos aq̄e sit Deus paratissimus convertere, presentissimâ que utrumque misericordiâ aspiret, hunc trahat, illum non trahat: quæ reverà reddi non potest, nisi quod alter præbeat assensum & cooperatur, alter verò minime.

Respondeo concessâ Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem, in primis dicendū est, quod quando S. Thomas docet, vocationem

151
152

interiorem esse efficacem, quia voluntas con-
sentit: particula *quia* non est sumenda in sensu
causali, sed illativo: seu secundum rationem
consequentiae, non secundum causam essendi.
Sicut idem S. Doctor quaest. 2. de veritate art.
14. explicat verba Origenis dicentis, *Quia futu-
rum est aliquid, ideo scitur à Deo antequam fiat, &
dicit hoc esse intelligendum secundum causam conse-
quentiae, non secundum causam essendi: id est in sen-
su illativo, non verò in sensu causali.*

153 Secundò responderi potest, quòd si D. Tho-
mas usurpet illam particulam *quia* in sensu cau-
sali, loquitur solum de causalitate materiali &
dispositiva, non autem de formali, vel efficiente.
In quo etiam sensu locutus est Dominicus Soto
cap. 15. de natura & gratia, ut ipsemet testatur
in fine Commentariorum 4. libri sententiarum
pag. 1053. ubi resumens & repetens eadem ver-
ba quae scripserat in praefato libro de natura &
gratia, addit: *Quidam verò hoc taxare voluerunt
dicentes quòd nimium tribuerim libero arbitrio in ju-
stificationis causa. Et tamen, salvà semper Catholi-
ca Ecclesia censurà, arbitror necessario sic dicendum.
Assensus enim liberi arbitrii non est causa praeveniens
motionem Dei, sed effectus ejusdem motionis, idem prae-
veniens liberum arbitrium. Est enim pulsatio & aspi-
ratio Dei ad corda nostra, similis aeri in fenestram
clausam aspiranti. Sed quia non aperit nobis eadem
corda ex necessitate, sed nobis liberè consentientibus:
quamvis causa prior efficiens quae nos convertit, sit ejus
spiratio, & motio praeveniens; tamen dispositio mate-
rialis (quae hoc modo dici potest causa) est assensus no-
stra. Sicuti causa efficiens praeveniens cur fenestra aperi-
tur, est aer intrans: sed causa materialis cur aer in-
trat, est quia fenestra aperitur.*

Ex quibus patet, Patrem Anatum in libro de
scientia media, frustra adducere Dominicum
Soto tanquam contrarium sententiae Thomista-
rum, cum illam variis in locis expressissimè do-
ceat, ut in Apologia Thomistarum fusè osten-
sum est.

Art. 6

ARTICVLVS VII.

*An divinorum decretorum efficacia, ad statum
innocentiae Angelorum & hominum
extendenda sit?*

154 **H**ucusque contra Molinam & alios Recen-
tiores pugnatum est, nunc contra Janse-
nium & sectatores ejus certamen instituemus; il-
le enim Author, quasi biceps, & dimidiatus Mo-
lina & D. Thomas allecla; isti adharet, dum ex-
plicat regimen & providentiam Dei respectu
hominis lapsi: illi verò, dum statum innocentiae,
& operationes primi hominis stantis & sani, ac
Angelorum gratiam & praedestinationem expo-
nit. Unde meritò de illo tale aliquid usurpari
potest, quale olim de eo, de quo dicebatur, & Se-
natorem perdidisse, & Monachum non fecisse.

155 Jansenius ergo divinorum decretorum & au-
xiliorum efficaciam respectu hominis lapsi cum
Thomistis agnoscit, sed eam ad statum inno-
centiae Angelorum & hominum non esse ex-
tendendam, cum Molina & aliis Recentioribus
contendit; atque hanc inter gratiam medici-
nalem Christi nobis concessam, & gratiam sani-
tatis Angelis & primis parentibus datam, sta-

tuit generalem differentiam, quòd illa moveat
& determinet liberum arbitrium ad bonum, illa
verò ejus nutum, seu motum, ac determinem-
tionem expectaret, eiq; quantum ad efficaciam
& usum subjeceretur. Idque principiis Augu-
stini adeò connexum putat, ut libro 8. de gratia
Christi Salvatoris cap. 2. scribere non dubita-
verit: *Gratiam efficacem ad omnes humana natura
status dilatatam, ab Augustini sensibus esse remissi-
simam, & vi potius humana Philosophia, quam
Augustinane Theologia expressam & inventam. Tri-
tumque fundamentum gratiae medicinalis Christi
subverti, & scripturam subverti, dum gratia
necessitas, non ex vulnere voluntatis, sed natura-
lis indifferetia, & omnium causarum subordinatio-
ne suspenditur.* Addit ibidem: *Qui medicinalem
Christi gratiam sic defendere conantur, ut eam in
praedeterminationem physicam transforment, omni-
statui hominum lapsorum & innocentium ex
causa prima, & indifferetia voluntatis necessitam,
magis profectò Aristotelicam, quam Augustinianam
nam totis praedeterminatione sic asserta, non solum nullo
testimonio ejus probari potest, sed potius universam
doctrinam ejus inexplicabili confusione perturbat:
tollit enim differentiam integre lapsaeque voluntatis,
tollit differentiam duplicis adjutorii quo & sine quo;
obscurat veram radicem gratiae medicinalis, nec so-
nit intelligere veram naturam ejus, dum aequaliter
statuit illam praedeterminationem omnibus neces-
sariam Tandem concludit, differentiam illam
quam statuit inter gratiam medicinalem & gra-
tiam sanitatis, esse doctrinae ab Augustino tra-
ditae basis ac fundamentum, veram clavem quae
aditus in scripta ejus, & in palatium gratiae ape-
riendus est, annulum qui ceterorum dogma-
tum catenam trahit, & veluti filam Ariadneam,
quò nisi quis regatur, tota ejus doctrina, metus
labyrinthus est.*

Verum hæc doctrina Janseonii dupliciter pluri-
bus & illustrissimis D. Augustini Discipulis, qui
decretorum & auxiliorum efficaciam necessita-
tem, non solum pro statu naturae lapsae, sed etiam
pro statu integritatis & innocentiae hominum &
Angelorum agnoscunt, subindeq; discrimen il-
lud gratiae medicinalis & gratiae sanitatis, quod
Jansenianae doctrinae basis & fundamentum est,
proflus rejiciunt. Inter quo praecipui sunt Tho-
mas Bravardinus, Archiepiscopus Cantuariensis,
& insignis gratiae per se efficacis defensor.
Guilelmus Estius pari Theologiae Posturae &
Scholasticae peritiae celeberrimus. Leonardus
Coquæus in Augustini doctrina veratissimus,
ut praefata ejus commentaria in libros de civi-
tate Dei testantur. Ysambertus Academie Parisi-
ensis, praefatissimè lumen. Nuper etiam Tho-
mas Anglus opusculum edidit cui Titulus est,

*Mens Augustini de gratia Adami, in quo gratiam An-
gelorum & primorum parentum non fuisse sub-
ditam ipsorum libero arbitrio, sed ipsum deter-
minasse & applicasse ad bene operandum, differ-
docet, & oppositam sententiam virus Pelagiani-
sismi continere, & D. Augustino è diametro
repugnare asserit. Idem sentiunt Thomistae cum
Angelico Praeceptore, qui ita clarè mentem suam
aperit locis infra referendis, ut de ea dubitare
nemo possit, nisi in media velit luce cecurrit.*

Porro quia Jansenius ad Augustini tribunal
causam evocat, & solis Augustini testimonio
litem hanc dirimendam esse contendit; ad Au-
gustinum recurrimus, & coram ejus tribunali
causam dicere non reculamus, Jansenioque
respon-